

द्वितीयः पाठः - बुद्धिर्बलवती सदा

प्रश्न 1: एकपदेन उत्तरं लिखत -

(क) बुद्धिमती कुत्र व्याघ्रं ददर्श?

उत्तर: गहनकानने

(ख) भामिनी कया विमुक्ता?

उत्तर: निजबुद्ध्या

(ग) सर्वदा सर्वकार्येषु का बलवती?

उत्तर: बुद्धिः

(घ) व्याघ्रः कस्मात् बिभेति?

उत्तर: मानुषात्

(ङ) प्रत्युत्पन्नमतिः बुद्धिमती किम् आक्षिपन्ती उवाच?

उत्तर: जम्बुकम् (शृगालम्)

प्रश्न 2: अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत -

(क) बुद्धिमती केन उपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता?

उत्तर: बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता (पुत्रद्वयेन सह) पितुर्गृहं प्रति चलिता।

(ख) व्याघ्रः किं विचार्य पलायितः?

उत्तर: "इयं काचित् व्याघ्रमारी अस्ति" इति विचार्य व्याघ्रः भयाकुलचित्तः सन् पलायितः।

(ग) लोके महतो भयात् कः मुच्यते?

उत्तर: लोके महतो भयात् बुद्धिमान् मुच्यते।

(घ) जम्बुकः किं वदन् व्याघ्रस्य उपहासं करोति?

उत्तर: जम्बुकः वदति यत् "भवान् कुतः भयात् पलायितः? भवान् मानुषाद् अपि बिभेति!" इति वदन् उपहासं करोति।

(ङ) बुद्धिमती शृगालं किम् उक्तवती?

उत्तर: बुद्धिमती शृगालम् उक्तवती यत् "रे धूर्त! त्वया पुरा मह्यं व्याघ्रत्रयं दत्तम्, अद्य एकम् एव आनीय कथं यासि?"

प्रश्न 3: स्थूलपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(क) तत्र राजसिंहो नाम राजपुत्रः वसति स्म।

उत्तर: तत्र कः नाम राजपुत्रः वसति स्म?

(ख) बुद्धिमती चपेटया पुत्रौ प्रहृतवती।

उत्तर: बुद्धिमती कया पुत्रौ प्रहृतवती?

(ग) व्याघ्रं दृष्ट्वा धूर्तः शृगालः अवदत्।

उत्तर: व्याघ्रं दृष्ट्वा धूर्तः कः अवदत्?

(घ) त्वं मानुषात् बिभेषि।

उत्तर: त्वं कस्मात् बिभेषि?

(ङ) पुरा त्वया मह्यं व्याघ्रत्रयं दत्तम्।

उत्तर: पुरा त्वया मह्यं किं दत्तम्?

प्रश्न 4: अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारेण योजयत -

सही घटनाक्रम (Correct Sequence):

1. बुद्धिमती पुत्रद्वयेन उपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता।
2. मार्गे सा एकं व्याघ्रम् अपश्यत्।
3. व्याघ्रं दृष्ट्वा सा पुत्रौ ताडयन्ती उवाच- "अधुना एकमेव व्याघ्रं विभज्य भुज्यताम्।"
4. व्याघ्रः 'व्याघ्रमारी इयम्' इति मत्वा पलायितः।
5. जम्बुककृतोत्साहः व्याघ्रः पुनः काननम् आगच्छत्।
6. प्रत्युत्पन्नमतिः सा शृगालम् आक्षिपन्ती उवाच।
7. "त्वं व्याघ्रत्रयम् आनेतुं प्रतिज्ञाय एकमेव आनीतवान्।"
8. गलबद्धशृगालकः व्याघ्रः पुनः पलायितः।

प्रश्न 5: सन्धि / सन्धिविच्छेदं कुरुत -

- (क) पितुर्गृहम् = पितुः + गृहम्
(ख) एकैकशः = एक + एकशः
(ग) अन्योऽपि = अन्यः + अपि
(घ) इत्युक्त्वा = इति + उक्त्वा
(ङ) यत्रास्ते = यत्र + आस्ते

प्रश्न 6: अधोलिखितानां पदानाम् अर्थ कोष्ठकात् चित्वा लिखत -

- (क) ददर्श = दृष्टवान् (देखा)
(ख) जगाद = अकथयत् (कहा)
(ग) ययौ = गतवान् (गया)
(घ) अत्तुम् = खादितुम् (खाने के लिए)
(ङ) मुच्यते = मुक्तो भवति (मुक्त होता है)
(च) ईक्षते = पश्यति (देखता है)

प्रश्न 7: पाठात् चित्वा पर्यायपदं लिखत -

- (क) वनम् - काननम्
(ख) शृगालः - जम्बुकः
(ग) शीघ्रम् - सत्वरम् / तूर्णम्
(घ) पत्नी - भार्या
(ङ) गच्छसि - यासि